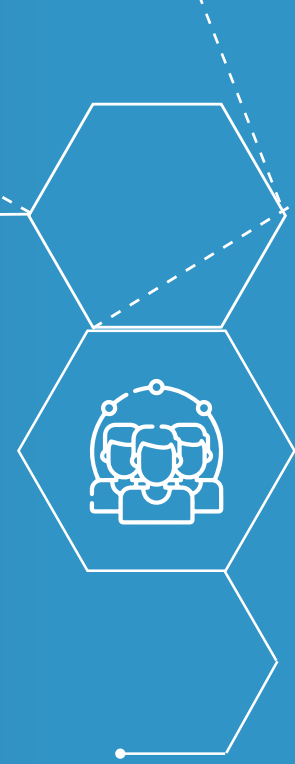

RAPORT

Drepturile omului în regiunea
transnistreană a Republicii Moldova

Promo - LEX

Promovarea democrației și a drepturilor omului

NATIONAL
ENDOWMENT
FOR
DEMOCRACY

SUPPORTING FREEDOM AROUND THE WORLD

○ Raportul este o ediție periodică, realizată de Asociația Promo-LEX, și conține constatări, analize, concluzii și recomandări privind situația drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova în anul 2022.

Terminologia folosită în textul raportului nu implică vreo poziție politică a autorilor și nu poate fi interpretată sub acest aspect. Utilizarea unor termeni generali cu privire la administrația *de facto* a regiunii transnistrene sau actele emise de aceasta nu presupune legitimarea ori recunoașterea acestor acte sau instituții.

Raportul a fost elaborat în cadrul Proiectului „Promovarea respectării drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova”, implementat de Asociația Promo-LEX, cu suportul National Endowment for Democracy (NED). Opiniile exprimate în acest raport aparțin exclusiv autorilor. Acestea nu pot fi interpretate sub nici o formă ca reflectând opinia și poziția National Endowment for Democracy (NED).

TOATE DREPTURILE SUNT PROTEJATE.

Conținutul raportului poate fi utilizat și reprodus în scopuri nonprofit, inclusiv fără acordul prealabil al Asociației Promo-LEX, dar cu indicarea obligatorie a sursei.

ABREVIERI	4
SUMAR EXECUTIV	5
1. AUTORITĂȚI NAȚIONALE, ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE ȘI ADMINISTRAȚIE DE FACTO	7
1.1. AUTORITĂȚILE CONSTITUȚIONALE ALE REPUBLICII MOLDOVA.....	7
1.2. ROLUL ȘI IMPLICAREA ORGANIZAȚIILOR INTERNAȚIONALE	12
1.3. AUTORITĂȚILE FEDERAȚIEI RUSE.....	15
1.4. ADMINISTRAȚIA DE FACTO A REGIUNII TRANSNISTRENE.....	17
2. PROBLEME ACTUALE.....	19
2.1. PERSECUTAREA ACTIVISMULUI CIVIC	19
2.2. LEGEA GUREȚKI	22
2.3. TERENURILE AGRICOLE DIN DUBĂSARI	24
RECOMANDĂRI	25

ABREVIERI

APCE	Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei
BPR	Biroul politici de reintegrare
CEDO	Convenția Europeană a Drepturilor Omului
CoE	Consiliul Europei
CSS	Consiliul Suprem de Securitate
CtEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CUC	Comisia Unificată de Control
EPU	Evaluare Periodică Universală
GOTR	Grupul Operativ al Trupelor Ruse
MGB	Pretinsul minister al securității al regiunii transnistrene (fostul KGB)
ONG	Organizație neguvernamentală
ONU	Organizația Națiunilor Unite
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
RMN	Autoproclamata republica moldovenească nistreană
UE	Uniunea Europeană

Raportul este o continuare a eforturilor Asociației Promo-LEX de a monitoriza, a analiza și a informa obiectiv opinia publică națională și internațională cu privire la evoluția drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova.

Necesitatea elaborării unui asemenea produs este determinată de faptul că situația drepturilor omului din acest teritoriu nu este monitorizată consecvent de nicio instituție specializată locală, națională sau internațională. Contrar obstacolelor create de administrația *de facto*, Asociația Promo-LEX și-a asumat angajamentul să continue, de la distanță, monitorizarea situației în limitele posibilităților sale. Astfel, fiecare raport elaborat de către Asociația Promo-LEX reprezintă o monitorizare și evaluare unică, obiectivă, consecventă și independentă a problemelor și fenomenelor privind situația drepturilor omului în acest teritoriu al Republicii Moldova.

Anul 2022 a fost marcat de invazia militară rusă în Ucraina, care a determinat ridicarea nivelului de alertă la adresa securității Republicii Moldova, în primul rând, din cauza prezenței ilegale a trupelor ruse în regiunea transnistreană. Societatea și autoritățile țării au condamnat agresiunea și crimele de război, au contribuit la minimalizarea efectelor războiului informațional, au gestionat criza refugiaților din Ucraina, precum și incidentele cu riscuri asupra siguranței teritoriului, a cetățenilor sau a infrastructurii economice și energetice a Republicii Moldova.

La nivel internațional, autoritățile Republicii Moldova și-au consolidat poziția oficială, reiterând necesitatea retragerii munițiilor și armatei ruse, precum și necesitatea transformării Misiunii de pacificare de pe Nistru în una internațională cu caracter civil.

În lipsa ședințelor din cadrul formatului de negocieri „5+2”, suspendat din anul 2019, celelalte formule de discuții au continuat, însă fără evoluții considerabile. Toate deciziile luate după aceste ședințe se referă la soluții pe termen scurt: accesul la terenurile agricole din Dubăsari, prelungirea autorizației de mediu pentru Uzina Metalurgică din Râbnîța etc.

Activitatea Comisiei Unificate de Control (CUC) a rămas și în acest an una puțin eficientă, lipsită de transparență și de rezultate sau impact pentru populația Zonei de Securitate și a regiunii transnistrene. Cea mai importantă problemă este în continuare situația numeroaselor posturi ilegale și instalarea altora în Zona de Securitate, în contextul crizelor regionale (pandemie, război etc.).

În ciuda invaziei militare din Ucraina, Federația Rusă a continuat să-și exercite controlul asupra regimului de la Tiraspol ca urmare a suportului politic, economic și militar – fenomen care duce la încălcarea dreptului internațional, dar și a acordurilor bilaterale între Republica Moldova și Rusia.

În același timp, nu excludem faptul că nu toate acțiunile care vin din regiunea transnistreană sunt dictate de Moscova. Administrația *de facto* de la Tiraspol poate urmări și propriile interese, în primul rând, economice – concesiile pentru funcționarea afacerilor grupului Sheriff, facilitarea importurilor în condiții preferențiale etc.¹

Problemele și fenomenele de încălcare a drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova rămân sistemice și, în marea lor majoritate, nu se limitează în timp, fiind create numeroase obstacole pentru sesizarea, examinarea eficientă sau rezolvarea lor. Cea mai recentă piedică în calea

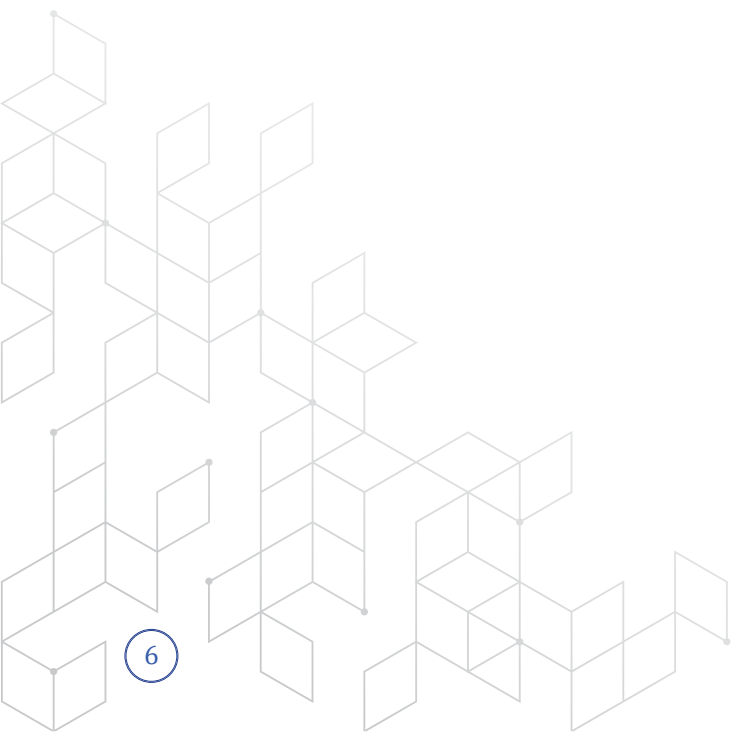
1 Studiu: Amenințările la adresa securității Republicii Moldova pe termen scurt și mediu, Chișinău, 2022, https://infocenter.md/wp-content/uploads/2022/07/STUDIUL_Amenin%C8%9B%C4%83ri-pe-termen-mediu-%C8%99i-scurt.pdf

apărării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului a fost interdicția de a depune plângeri și sesizări la instituțiile naționale și internaționale, în timp ce regimul ilegal de la Tiraspol persecută și aplică sancțiuni penale, inclusiv privarea de libertate pentru libera exprimare sau condamnarea războiului din Ucraina. Astfel, locuitorii regiunii continuă să rămână victime sigure ale restricțiilor abuzive și exagerate, imposibil de apărut. Numeroase persoane, încarcerate ilegal, continuă să se afle în detenție contrar apelurilor și demersurilor autorităților constituționale, organizațiilor naționale și internaționale sau constatărilor Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO). Regretabil rămâne și faptul că după zeci de ani de abuzuri și ilegalități, autoritățile constituționale nu au inițiat niciun proces prin care să se poată identifica un mecanism eficient de sancționare a persoanelor responsabile de comiterea abuzurilor și încălcarea drepturilor fundamentale. Acest pas este necesar pentru a opri efectele negative ale fenomenului impunității, de care beneficiază reprezentanții administrației *de facto* din stânga Nistrului.

Problemele ce vizează monitorizarea, promovarea și apărarea drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova necesită noi metode, ce urmează a fi identificate într-un proces intens și amplu de discuții, cu implicarea organizațiilor specializate locale, naționale și internaționale. Pentru că Federația Rusă a fost exclusă din Consiliul Europei (CoE) și nu mai este parte a Convenției Europene a Drepturilor Omului (CEDO), precum și din cauza refuzului autorităților ruse de a executa hotărârile CtEDO, iar reprezentanții administrației *de facto* din Tiraspol continuă să introducă noi instrumente de persecutare a locuitorilor regiunii, sunt necesare noi platforme de dialog, care să garanteze respectarea drepturilor omului.

Problemele identificate și incluse în raport reprezintă rezultatul inconsecvenței și al lipsei de substanță în politicile de reintegrare din ultimii 30 de ani. Administrația *de facto* continuă să ignore constatările CtEDO, să restricționeze accesul unor categorii relevante de specialiști în regiune, să persecute locuitorii regiunii, să încalce grav drepturile și libertățile fundamentale și să beneficieze de impunitate pentru abuzuri. Dialogul politic nu trebuie să excludă aspectele ce țin de garanțiile libertăților și drepturilor fundamentale, mai ales în contextul numeroaselor hotărâri ale CtEDO, care au subliniat rolul și importanța obligațiilor pozitive pe care le păstrează *de jure* Guvernul Republicii Moldova în raport cu locuitorii din regiunea transnistreană.

În 2022 s-a observat o schimbare de atitudine a reprezentanților autorităților constituționale față de problema drepturilor omului în regiunea transnistreană. Practic, de fiecare dată când au avut ocazia, ei au accentuat atenția asupra problemelor ce țin de situația drepturilor omului și necesitatea rezolvării lor.

1. AUTORITĂȚI NAȚIONALE, ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE ȘI ADMINISTRAȚIE *DE FACTO*

1.1. AUTORITĂȚILE CONSTITUȚIONALE ALE REPUBLICII MOLDOVA

După 24 februarie 2022, riscurile de securitate în regiunea transnistreană au crescut substanțial și reprezintă un pericol real de extindere a războiului prin implicarea contingentului forțelor armate ale Federației Ruse staționate în regiunea transnistreană a Republicii Moldova. Autoritățile constituționale ale Republicii Moldova (Președinție, Parlament, Guvern) au condamnat invazia rusă în Ucraina și o potențială escaladare a acesteia în regiunea transnistreană. În același timp, autoritățile constituționale, împreună cu organizațiile societății civile și partenerii internaționali, au oferit tot suportul necesar numeroaselor persoane refugiate pe teritoriul Republicii Moldova.

O problemă aparte a constituit lupta cu dezinformarea și propaganda, care a fost folosită pentru a prezenta probleme false de drepturi ale omului în regiunea transnistreană. Autoritățile de la Chișinău au depus eforturi pentru a combate informațiile false despre pretinse provocări sau acțiuni militare în raport cu regiunea transnistreană. A fost stabilit un cadru legal de intervenție pentru Consiliul Audiovizualului, exclusiv în raport cu furnizorii de servicii media radio și audiovizuale². În prima fază a războiului a fost sistată activitatea anumitor posturi de propagandă rusească.

Totodată, autoritățile constituționale au păstrat caracterul constructiv în comunicarea publică a mesajului și au utilizat prudent limbajul diplomatic în dialogul cu reprezentanții administrației *de facto* din regiunea transnistreană și în raport cu aceștia.

În 2022, tematica drepturilor omului a fost abordată practic de fiecare dată de către reprezentanții autorităților constituționale, dar și de către partenerii internaționali, atunci când se refereau la situația din regiunea transnistreană a Republicii Moldova. Este de remarcat acest aspect, deoarece anterior subiectele și problemele ce țin de situația drepturilor omului erau incluse mai rar în agenda și mesajul public al autorităților și partenerilor.

1.1.1. Activitatea Parlamentului

Având drept temei situația privind securitatea din regiune și asigurarea securității naționale, începând cu 24 februarie 2022, Parlamentul Republicii Moldova a declarat stare de urgență pe întregul teritoriu al țării³, care a fost menținută până la sfârșitul anului 2022⁴.

Pe perioada stării de urgență a fost instituit un regim special de intrare și ieșire din țară, de folosire a spațiului aerian; un regim special de circulație pe teritoriul țării, inclusiv în ceea ce privește circulația și controlul mărfurilor. De asemenea, documentul prevede expulzarea de pe teritoriul țării a persoanelor a căror prezență poate afecta asigurarea ordinii publice și a securității statului;

2 Ziarul de Gardă, Articolul „Se cere suspendarea retransmisiunii televiziunilor rusești pro-Kremlin pe teritoriul R. Moldova”, din 24.02.2022, <https://www.zdg.md/stiri/stiri-sociale/se-cere-suspendarea-retransmisiunii-televiziunilor-rusesti-pro-kremlin-pe-teritoriul-r-moldova-statul-trebuie-sa-si-protejeze-cetatenii-in-conditiile-in-care-aceste-televiziuni-transmit-fal/>

3 Parlamentul Republicii Moldova, Comunicat de presă „Parlamentul Republicii Moldova a declarat stare de urgență, pe o perioadă de 60 de zile”, din 24.02.2022, <https://multimedia.parlament.md/parlamentul-republicii-moldova-a-declarat-stare-de-urgenta-pe-o-perioada-de-60-de-zile/>

4 Hotărârea Parlamentului nr. 278 din 06.10.2022 privind prelungirea stării de urgență, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133597&lang=ro

stabilirea unui regim special de lucru pentru agenții economici și instituțiile publice; interzicerea desfășurării adunărilor, manifestărilor publice și altor acțiuni de masă; coordonarea activității mijloacelor de informare în masă; gestionarea fluxurilor migraționale etc.

Parlamentul Republicii Moldova a informat periodic Secretarul General al Organizației Națiunilor Unite (ONU) și Secretarul General al Consiliului Europei despre instituirea și prelungirea stării de urgență⁵.

La 14 aprilie 2022, Parlamentul a adoptat legea care interzice folosirea simbolurilor ce promovează agresiunea militară rusă⁶, iar Comisia de la Veneția a confirmat că este admisibilă invocarea unei necesități sociale urgente de a impune o astfel de restricție a libertății de exprimare. Afișarea unor astfel de simboluri, folosite de armata rusă în actuala agresiune împotriva Ucrainei, „ar putea produce un pericol real și imediat de dezordine și o amenințare la adresa securității naționale și a drepturilor altora, inclusiv a refugiaților ucraineni din țară”. De asemenea, Comisia a subliniat că adoptarea rapidă a acestei interdicții – examinată și votată în Parlament în decurs de o săptămână – a fost justificată de urgența problemei din cauza agresiunii Rusiei împotriva Ucrainei⁷.

Situația însă este diferită în regiunea transnistreană, unde, din contra, aceste simboluri erau folosite ca expresie a susținerii Federației Ruse, iar manifestarea dezacordului față de aceste simboluri ar putea fi calificată drept gest sau acțiune ostilă Federației Ruse.

În contextul marcării a 30 de ani de la începutul războiului de pe Nistru, anul 2022 a fost declarat de către Parlament drept „Anul recunoștinței față de veteranii de război, participanți la acțiunile de luptă pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova”⁸.

Poziția legislativului este tot mai accentuată și mai clară față de situația și problemele din estul țării. Președintele Parlamentului Republicii Moldova a reiterat necesitatea retragerii trupelor ruse din regiunea transnistreană⁹, subliniind că actualul context regional impune necesitatea instituirii unor noi platforme de dialog pe problematica transnistreană. De asemenea, oficialul și-a exprimat îngrijorarea față de situația complicată privind drepturile omului în raioanele din stânga Nistrului¹⁰.

Comisia specială de monitorizare și control parlamentar asupra realizării politicii de reintegrare¹¹ a avut cel puțin trei întrevederi cu Vicepremierul pentru Reintegrare, Oleg Serebrian, în cadrul cărora s-au discutat inclusiv situații concrete în care este așteptată intervenția autorităților constituționale¹².

5 Nota verbală nr. FRA-CoE/352.6/376 din 10 octombrie 2022, https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=declarations-by-treaty&numSte=005&codeNature=1&codePays=MOL&fbclid=IwAR3bX_AV6c_Kj8XZ_1jqzQLQQbNznuCugNGOM0cDAxZISCJ2cmuHKtIFcto

6 Legea nr. 102 din 14.04.2022 pentru modificarea unor acte normative, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130944&lang=ro

7 Avizul Comisiei de la Veneția cu privire la modificările aduse Codului serviciilor media audiovizuale și ale unor acte normative, inclusiv interzicerea simbolurilor asociate și utilizate în acțiunile de agresiune militară, adoptat la cea de-a 132-a sesiune plenară din 21-22 octombrie 2022, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2022\)026-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)026-e)

8 Guvernul a adoptat **Hotărârea nr. 408 din 22 iunie 2022**, oferind veteranilor posibilitatea majorării pensiei. Potrivit Ministerului Apărării, în conflictul armat de pe Nistru din 1991–1992 au participat peste 30 de mii de persoane. 300 de militari și civili au murit, iar alți 3.500 au fost răniți.

9 Discursul Președintelui Parlamentului, Igor Grosu, la primul Summit Parlamentar „Platforma Internațională Crimeea”, <https://multimedia.parlament.md/discursul-presedintelui-parlamentului-igor-grosu-la-primul-summit-parlamentar-platforma-internationala-crimeea/>

10 Președintele Parlamentului, în discuții cu șefa Misiunii OSCE în Republica Moldova: „Sarcina noastră principală este să păstrăm stabilitatea și pacea”, <https://www.parlament.md/Actualitate/Comunicatedepresa/tabid/90/ContentId/8173/Page/1/language/ro-RO/Default.aspx>

11 Comisie care a fost constituită la 4 noiembrie 2021 în scopul de redobândire a încrederii și a apropierii cetățenilor de pe ambele maluri ale Nistrului.

12 Problemele cu care se confruntă cetățenii din regiunea transnistreană, discutate la ședința Comisiei speciale de monitorizare și control parlamentar asupra realizării politicii de reintegrare, <https://www.parlament.md/Actualitate/Comunicatedepresa/tabid/90/ContentId/8171/Page/1/language/ro-RO/Default.aspx>

1.1.2. Activitatea Președinției

În contextul escaladării războiului din Ucraina, instituția Președinției a dat tonul mesajelor de informare și calm transmise locuitorilor ambelor maluri ale Nistrului, inclusiv asigurări privind lipsa oricăror intenții și acțiuni cu caracter militar în regiunea transnistreană.

Pe parcursul întregului an, indiferent de natura evenimentelor la care a participat, Președinta țării, Maia Sandu, a transmis în permanență mesaje de pace, a condamnat războiul și a solicitat încetarea atacurilor asupra Ucrainei. În contextul riscurilor de securitate, în 2022 Președinta Maia Sandu a avut numeroase și importante întrevederi internaționale¹³, la care Republica Moldova a fost asigurată de către partenerii internaționali de susținerea necesară pentru garantarea stabilității și menținerea păcii în regiune.

În cadrul celei de-a 77-a sesiuni a Adunării Generale a ONU, Președinta Maia Sandu a ținut un [discurs](#), reiterând problema dislocării armatei ruse în regiunea transnistreană:

„Prezența ilegală a trupelor militare ruse în regiunea transnistreană ne încalcă neutralitatea și crește riscurile de securitate pentru țara noastră. Cerem retragerea completă și necondiționată a trupelor ruse. Facem apel la distrugerea muniției din depozitele de la Cobasna, care reprezintă o amenințare la adresa securității și a mediului întregii regiuni.”

În calitate de Președintă a CSS¹⁴, doamna Maia Sandu a organizat cel puțin 11 ședințe în anul 2022, dintre care 9 ședințe au fost organizate după invazia militară rusă în Ucraina. Ca urmare a incidentelor din regiunea transnistreană, din aprilie 2022¹⁵, CSS a anunțat despre existența unor tensiuni între diferite forțe locale, interesate de destabilizarea situației. Și de această dată, autoritățile de la Chișinău au condamnat provocările și tentativele de a atrage Republica Moldova în acțiuni ce pot pune în pericol pacea în țară.

1.1.3. Activitatea Guvernului

În această secțiune vom face un sumar al activităților realizate în anul 2022 de Guvern și instituțiile guvernamentale în domeniul drepturilor omului, care se referă exclusiv la regiunea transnistreană și/sau la Zona de Securitate. Ca de obicei, am separat aceste acțiuni în: a) acțiuni provizorii sau spontane și b) acțiuni de lungă durată.

[Acțiuni provizorii/spontane](#)¹⁶

Instituțiile guvernamentale, în principal Biroul politici de reintegrare (BPR), au fost nevoite să reacționeze la informațiile false și provocatoare provenite din stânga Nistrului sau de la anumiți actori din Federația Rusă. Dacă anterior narativele venite de la Tiraspol erau în mare parte ignorate, de această dată a fost nevoie de reacția autorităților, pentru a liniști locuitorii ambelor maluri ale

13 Secretarul General al ONU, António Guterres; Charles Michel, Președintele Consiliului European; Secretarul General al NATO, Jens Stoltenberg; Secretarul de Stat al SUA, Antony Blinken; Președintele Franței, Emmanuel Macron; Președinta Comisiei Europene, Ursula von der Leyen; Președintele României, Klaus Iohannis; Președintele Ucrainei, Volodymyr Zelenskiy etc.

14 Art. 12, alin. (1) din Legea nr. 618 din 31.10.1995 a securității statului: „Consiliul Suprem de Securitate este un organ consultativ care analizează activitatea ministerelor și a altor autorități administrative centrale în domeniul asigurării securității și apărării naționale și prezintă Președintelui Republicii Moldova recomandări în probleme de politică internă și externă a statului”.

15 Alerte cu bombă în școli și instituții medicale; explozie la sediul așa-numitului „mgb” transnistrean; incidentul de pe aerodromul din Tiraspol; explozia de la nodul de radiocomunicații din Maiak.

16 Acțiuni care se referă în principal la reacțiile Guvernului de la Chișinău la acțiunile abuzive ale administrației de facto de la Tiraspol sau constituie alte acțiuni care au avut scopul de a susține locuitorii regiunii pe termen scurt.

Nistrului, inclusiv pentru a combate efectele războiului informațional.

Mesajul consecvent pe care l-au transmis autoritățile constituționale pe tot parcursul anului 2022:

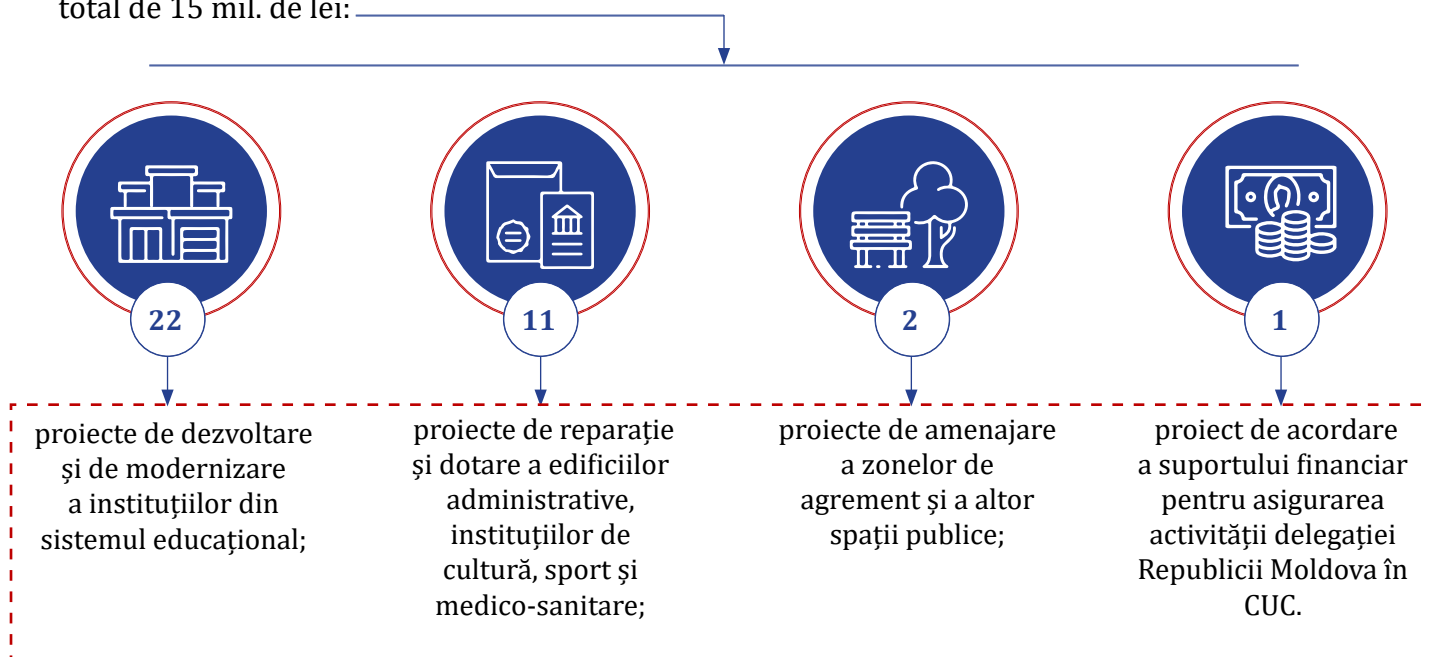

„Autoritățile moldovene nu au avut și nu au planuri de destabilizare a situației și așa fragile de pe Nistru. Dimpotrivă, Chișinăul a fost și rămâne deschis pentru un dialog substanțial, ce ar duce la soluționarea definitivă și durabilă a dosarului transnistrean. Președintele, Prim-ministrul și Viceprim-ministrul pentru reintegrare au subliniat în repetate rânduri angajamentul ferm al țării noastre pentru o soluționare pașnică, negociată a acestui conflict.”

Declanșarea războiului în Ucraina a impus și reguli mai stricte pentru traversarea hotarului de către reprezentanții administrației separatiste de la Tiraspol. Începând cu 1 august 2022, aceștia pot părăsi Republica Moldova doar după notificarea și recepționarea permisiunii Biroului politici de reintegrare și se referă doar la deplasările legate de activitatea acestora, nu și la cele cu caracter privat. Potrivit Biroului politici de reintegrare, noul mecanism de trecere a frontierei de stat a Republicii Moldova, inclusiv prin Aeroportul Internațional Chișinău, este unul provizoriu¹⁷. Nu este clară aplicabilitatea acestui mecanism, atât timp cât cei din Tiraspol și-au continuat vizitele la Moscova și, implicit, acuzațiile nefondate la adresa autorităților constituționale de la Chișinău¹⁸. Mai multe informații despre această situație se regăsesc în secțiunea dedicată **autorităților ruse**.

Acțiuni de lungă durată

La 22 iunie 2022, Guvernul a aprobat [Programul activităților de reintegrare a țării pentru anul 2022](#), care prevede finanțarea a 36 de proiecte de dezvoltare în Zona de Securitate, cu un buget total de 15 mil. de lei:

17 Zona de Securitate, Articol „Chișinăul impune reguli de ieșire din țară pentru persoanele cu „funcții de răspundere” din regiunea transnistreană”, din 11.08.2022, <https://zonadesecuritate.md/chisinaul-impune-reguli-de-iesire-din-tara-pentru-persoanele-cu-functii-de-raspundere-din-regiunea-transnistreana/>

18 Zona de Securitate, Articol „Delegația de la Tiraspol a mers la Moscova cu permisiunea Biroului de reintegrare și a Misiunii OSCE”, din 21.11.2022, <https://zonadesecuritate.md/delegatia-de-la-tiraspol-a-mers-la-moscova-cu-permisiunea-biroului-de-reintegrare-si-a-misiunii-osce/>

Potrivit cifrelor oficiale, în perioada 2011–2021 au fost implementate 11 programe guvernamentale de reintegrare a țării, cu realizarea a 476 de proiecte, în valoare de peste 141 mil. de lei, având drept obiectiv soluționarea unor probleme stringente din Zona de Securitate¹⁹. Considerăm că bugetul Programului de reintegrare trebuie majorat pentru a acoperi și activități menite să contribuie la rezolvarea unor probleme cu care se confruntă cetățenii domiciliați în teritoriul necontrolat de autoritățile constituționale. Finanțarea proiectelor de modernizare sau reparare a infrastructurii din localitățile aflate sub controlul Guvernului central este necesară, însă nu este suficientă pentru scopul anunțat al Programului. Contrar recomandărilor anterioare ale Asociației Promo-LEX, bugetul nu a fost majorat nici de această dată.

Grupurile de lucru

Dialogul între autoritățile constituționale și administrația de la Tiraspol a continuat inclusiv în cadrul grupurilor de lucru.

Pe parcursul anului 2022, grupurile de lucru s-au întrunit în cel puțin 15 ședințe să discute următoarele subiecte și probleme:

- [probleme sociale și ajutor umanitar](#);
- [actele de stare civilă și documentarea populației](#);
- [protecția mediului](#);
- [ocrotirea sănătății](#);
- [telecomunicații și servicii poștale](#);
- [domeniul agriculturii, fitosanitar și veterinar](#);
- [dezvoltarea transportului auto și a infrastructurii drumurilor](#);
- [educație](#).

Cea mai mare relevanță pentru raportul nostru are activitatea grupului de lucru pentru educație, care s-a întrunit în două ședințe, fiind abordate problemele cu care se confruntă școlile din regiunea transnistreană, subordonate Ministerului Educației de la Chișinău, printre care sunt²⁰:

- asigurarea școlilor cu sedii proprii;
- citarea elevilor pentru a se prezenta la centrele ilegale locale de evidență militară;
- libertatea de circulație a mărfurilor și a bunurilor destinate școlilor.

În general, trebuie subliniat faptul că situația școlilor nu a înregistrat o evoluție pozitivă nici după 10 ani de la pronunțarea Hotărârii CtEDO în cauza *Catan și alții*²¹, prin care s-a constatat încălcarea dreptului la educație. Periodic, sunt înregistrate diverse probleme în activitatea acestor instituții, iar pentru rezolvarea lor este necesară intervenția autorităților constituționale, care nu întotdeauna este eficientă²². Elevii, părinții și profesorii celor opt instituții de învățământ din regiunea transnistreană rămân ostatici regimului *de facto* de la Tiraspol.

19 Guvernul a aprobat finanțarea a 36 de proiecte ce vor fi finanțate prin intermediul programului activităților de reintegrare a țării, <https://gov.md/ro/content/guvernul-aprobat-finantarea-36-de-proiecte-ce-vor-fi-finantate-prin-intermediul-programului>

20 Realizarea deplină și nediscriminatorie a dreptului la educație în toate instituțiile de învățământ din regiunea transnistreană – pe agenda de discuții dintre experții de profil de pe ambele maluri ale Nistrului, <https://gov.md/ro/content/realizarea-deplina-si-nediscriminatorie-dreptului-la-educație-toate-instituțiile-de>

21 Hotărârea CtEDO pe Cauza Catan și alții, nr. 43370/04, 8252/05 și 18454/06 din 19 octombrie 2022, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-114082>

22 Reprezentanții politici au abordat problemele curente din sfera energetică și alte subiecte de interes pentru Chișinău și Tiraspol, <https://gov.md/ro/content/reprezentantii-politici-au-abordat-problemele-curente-din-sfera-energetica-si-alte-subiecte>

1.2. ROLUL ȘI IMPLICAREA ORGANIZAȚIILOR INTERNAȚIONALE

1.2.1. Consiliul Europei

Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei (APCE)

La 15 martie 2022, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei (APCE) a votat excluderea Federației Ruse din CoE²³. Suplimentar, APCE a adoptat [amendamentul nr. 6](#) privind agresiunea militară rusă împotriva Republicii Moldova, recunoscând astfel faptul că regiunea transnistreană a Republicii Moldova este un teritoriu ocupat de către Federația Rusă.

Totodată, Comitetul de Miniștri al CoE a decis încetarea calității de membru a Federației Ruse în CoE. Astfel, din [16 septembrie 2022](#), Rusia nu mai este parte nici la CEDO. Totuși, trebuie să subliniem faptul că CtEDO va examina cererile îndreptate împotriva Rusiei, în legătură cu presupusele încălcări ale Convenției, care au avut loc până la 16 septembrie 2022²⁴. Prin urmare, victimele violărilor drepturilor omului, inclusiv săvârșite în regiunea transnistreană a Republicii Moldova, se pot adresa la CtEDO până la 16 ianuarie 2023.

Reamintim că în numeroasele sale hotărâri²⁵, CtEDO a constatat responsabilitatea Guvernului rus pentru situația drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova din cauza faptului că Federația Rusă are controlul deplin asupra pretinselor „autorități ale rmn”. Respectiv, Federația Rusă poate influența situația drepturilor omului în acest teritoriu datorită suportului economic, politic și militar oferit necondiționat regimului de la Tiraspol²⁶.

APCE a adoptat, la 13 octombrie 2022, o nouă rezoluție în contextul escaladării invaziei ruse în Ucraina. Printre altele, APCE a cerut din nou Federației Ruse retragerea trupelor sale de pe teritoriul Moldovei, iar Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) – evaluarea agresiunii Rusiei împotriva Moldovei²⁷.

Comitetul de Miniștri al CoE

În timpul celei de-a 1436-a reuniuni a Delegaților Comitetului de Miniștri din 8-10 iunie 2022, s-a adoptat o rezoluție prin care s-a reamintit că Federația Rusă a încetat să mai fie membră a Consiliului Europei începând cu 16 martie 2022. Cu toate acestea, Comitetul de Miniștri a menționat că va continua să supravegheze executarea hotărârilor judecătorești și a reglementărilor amiabile în cauză, iar Federația Rusă este obligată să le pună în aplicare. În cazul grupului *Catan și alții*²⁸, Comitetul a reamintit că, pe lângă plata satisfacției echitabile, este necesară revocarea „cadrelor de reglementare” de la originea încălcărilor. De asemenea, revenirea școlilor cu predare în grafie latină la fostele lor sedii sau spații alternative adecvate procesului de învățământ, precum și măsuri pentru eliminarea hărțuirii și intimidării elevilor, părinților și personalului.

23 Federația Rusă este exclusă din Consiliul Europei, <https://www.coe.int/en/web/portal/-/the-russian-federation-is-excluded-from-the-council-of-europe?fbclid=IwAR0A-aNxcKa4DCJuvQo8VvOYxi6lX550PiUUHnyHJkcX1fCRZCnMlq2iPvg>

24 Rezoluția Curții Europene a Drepturilor Omului în privința consecințelor încetării calității de membru a Federației Ruse în cadrul Consiliului Europei, https://echr.coe.int/Documents/Resolution_ECHR_cessation_membership_Russia_CoE_ENG.pdf

25 34 de hotărâri până la 31 decembrie 2022.

26 Cauza Ilașcu și alții vs Moldova și Rusia, nr. 48787/99 din 08.07.2004, par. 393, <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-6188>

27 Rezoluția 2463 (2022) a Adunării Parlamentare cu privire la escaladarea în continuare a agresiunii Federației Ruse împotriva Ucrainei, <https://pace.coe.int/en/files/31390/html>

28 Cazuri care privesc încălcări ale drepturilor copiilor, părinților și personalului școlilor cu predare în limba română din regiunea transnistreană: *Catan și alții*; *Bobeico și alții* – în anii 2002–2004; *Iovcev și alții* – anii 2013–2014.

În aceeași ședință din iunie 2022, Comitetul a reamintit că hotărârile din Grupul Mozer privesc diverse încălcări ale Convenției care au avut loc în regiunea transnistreană a Republicii Moldova în perioada cuprinsă între 1997 și 2016 și pentru care CtEDO a constatat că Federația Rusă își asumă responsabilitatea din cauza controlului continuu și a influenței decisive. Comitetul s-a arătat îngrijorat de neachitarea de către autoritățile ruse a satisfacției echitabile acordate de CtEDO și le-a îndemnat să procedeze fără întârziere la plata sumelor dispuse, împreună cu dobânzile acumulate.

Comitetul a decis să reia examinarea acestor grupuri de cazuri la reuniunile Comitetului din decembrie 2022 și iunie 2023.

1.2.2. Uniunea Europeană (UE)

În calitatea sa de observator al procesului de negocieri politice în formatul „5+2”, UE este implicată și cunoaște foarte bine problemele care se referă la situația din regiunea transnistreană a Republicii Moldova, inclusiv cele care vizează drepturile și libertățile fundamentale ale omului. În iunie 2022, Republica Moldova a obținut calitatea de stat candidat pentru aderarea la UE, relația dintre acestea cunoscând un nivel maxim de colaborare²⁹. Acest fapt ne dă speranța unor noi abordări constructive și de implicare eficientă a Uniunii Europene în rezolvarea problemelor grave și a fenomenelor ce țin de situația drepturilor omului.

Contribuția UE la procesul și eforturile de reintegrare a fost una dintre cele mai constante și mai consistente, finanțând numeroase programe și proiecte de implicare a actorilor de pe ambele maluri ale Nistrului în activități menite să mențină și să dezvolte relațiile dintre comunități³⁰. Asistența a fost substanțială și foarte importantă inclusiv în perioada pandemică, precum și în anul 2022, după invazia rusă în Ucraina, ca urmare a numărului uriaș de refugiați care au intrat în Republica Moldova, inclusiv prin regiunea transnistreană. Autoritățile constituționale de la Chișinău au recepționat diverse loturi de ajutor umanitar și donații, o parte dintre acestea fiind direcționate și în regiunea transnistreană pentru a face față crizelor.

Deoarece problemele privind situația drepturilor omului, în ultima perioadă, sunt tot mai des amintite și subliniate de către autoritățile constituționale, sperăm că acestea vor avea un accent mai pronunțat în următoarele programe și proiecte susținute și finanțate de către UE și partenerii din UE.

Fenomenul impunității în regiunea transnistreană rămâne una dintre principalele probleme pentru eforturile de promovare și apărare a drepturilor omului în acest teritoriu al Republicii Moldova. La 27 octombrie 2022, Consiliul UE a prelungit mecanismul de sancționare a liderilor administrației *de facto* din regiunea transnistreană a Republicii Moldova³¹. Mecanismul a fost descris în raportul Promo-LEX pentru anul 2021³². În acest sens, recomandăm autorităților Republicii Moldova să lupte eficient cu fenomenul impunității, utilizând inclusiv acest mecanism pentru a sancționa persoanele responsabile de problemele și încălcările grave ale drepturilor omului în regiunea transnistreană.

29 Concluziile Reuniunii Consiliului European din 23 și 24 iunie 2022, <https://www.consilium.europa.eu/media/57467/2022-06-2324-euco-conclusions-ro.pdf>

30 Parteneriatul Republicii Moldova cu Uniunea Europeană și beneficiile oferite locuitorilor de pe ambele maluri ale Nistrului, <https://gov.md/ro/content/parteneriatul-republicii-moldova-cu-uniunea-europeana-si-beneficiile-oferte-locuitorilor-de>

31 Hotărârea Consiliului UE 2022/2085 din 27 octombrie 2022 de modificare a Deciziei 2010/573 privind măsurile restrictive împotriva conducerii regiunii transnistrene a Republicii Moldova, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022D2085>

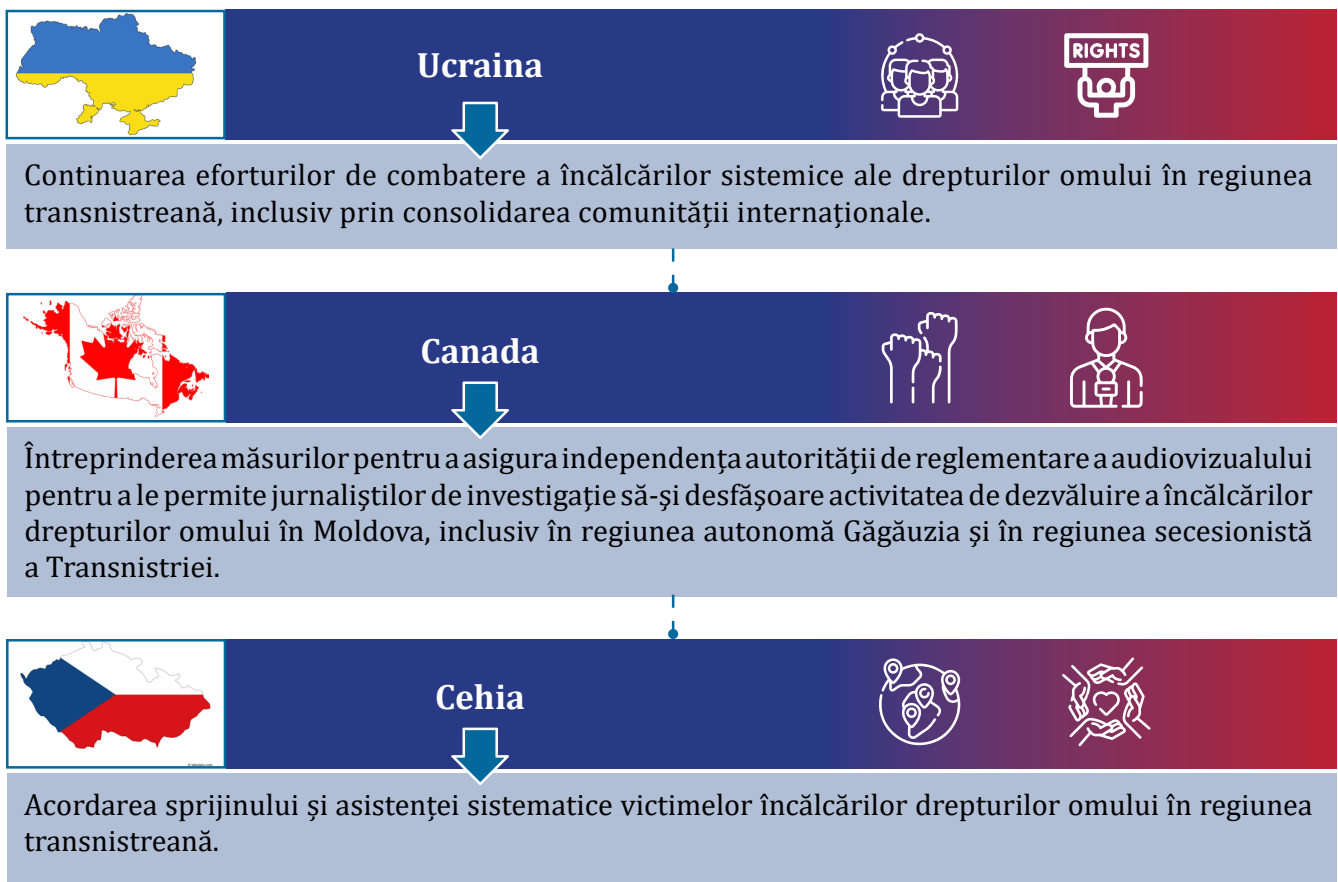
32 Asociația Promo-LEX, Raport „Drepturile omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova. Retrospectiva anului 2021”, pag. 20, <https://promolex.md/wp-content/uploads/2021/12/RAPORT-Drepturile-Omului-%C3%AEn-regiunea-transnistrean%C4%83-a-Republicii-Moldova.-Retrospectiva-anului-2021-2.pdf>

1.2.3. Organizația Națiunilor Unite (ONU)

În perioada ianuarie – februarie 2022, Republica Moldova a trecut prin cel de-al treilea ciclu de Evaluare Periodică Universală (EPU), realizat de către Consiliul ONU pentru Drepturile Omului, în care s-a examinat nivelul de respectare a standardelor universal recunoscute în domeniul drepturilor omului.

La 4 iulie 2022, la a 50-a Sesiune a Consiliului ONU pentru Drepturile Omului, a fost adoptat Raportul EPU în privința Republicii Moldova. Acesta conține o serie de recomandări importante, care au fost acceptate de către Guvern, referitoare inclusiv la situația drepturilor omului în regiunea transnistreană³³.

Cu referire la regiunea transnistreană, Republica Moldova a recepționat șase recomandări, adică dublu comparativ cu ciclul precedent, dintre care cinci au fost acceptate³⁴. Recomandarea ce ține de consolidarea capacităților instituției Avocatului Poporului în vederea monitorizării și protecției drepturilor omului în regiunea transnistreană, în mod surprinzător și inexplicabil, nu a fost acceptată de către Guvern.

33 Adoptarea Raportului Evaluării Periodice Universale (EPU) a Republicii Moldova, iulie 2022, https://promolex.md/22369-adoptarea-raportului-evaluarii-periodice-universale-epu-a-republicii-moldova/?fbclid=IwAR2IsngTVdJLH0UgWVJn517fNineW0pmwCl1VfHg9E8rz-a_F3eFrbh_HuU&lang=ro

34 Recomandările formulate Guvernului Republicii Moldova pentru regiunea transnistreană, <https://promolex.md/22005-recomandarile-formulate-guvernului-republicii-moldova-pentru-regiunea-transnistreana/?lang=ro>

Marea Britanie

Demonstrarea în mod proactiv a angajamentului față de drepturile omului și încurajarea unei mai mari conștientizări și sprijin pentru drepturile universale ale omului în toată Moldova, inclusiv în regiunea transnistreană.

România

Continuarea eforturilor în vederea promovării drepturilor omului și asistenței victimelor încălcărilor drepturilor omului în regiunea transnistreană.

Belgia

Continuarea eforturilor în vederea promovării drepturilor omului și asistenței victimelor încălcărilor drepturilor omului în regiunea transnistreană.

„Recomandarea nu a fost acceptată de către Republica Moldova”

1.3. AUTORITĂȚILE FEDERAȚIEI RUSE

Efectele agresiunii militare ruse împotriva Ucrainei, din cauza vecinătății imediate, sunt puternic resimțite în Republica Moldova, inclusiv în regiunea transnistreană. Politica agresivă actuală a Federației Ruse reprezintă o amenințare directă la adresa securității Republicii Moldova, mai ales în contextul susținerii politice, economice și militare acordate în continuare regimului de la Tiraspol, contrar dreptului internațional, dar și acordurilor bilaterale între Chișinău și Moscova.

Suportul politic

Din cauza invaziei ruse, după 24 februarie 2022, politicienii ruși nu au mai ajuns în regiunea transnistreană a Republicii Moldova. Astfel, s-au intensificat deplasările reprezentanților administrației de la Tiraspol în Rusia. Aceștia au avut întrevederi cu oficiali și reprezentanți ai partidului de guvernare din Federația Rusă, iar subiectele abordate au fost diverse, printre care:

- [colaborarea Universității din or. Tiraspol cu universitățile rusești;](#)
- [procedurile de eliberare a pașapoartelor rusești;](#)
- [consolidarea punctului consular de la Tiraspol;](#)
- [acțiuni de protecție a locuitorilor regiunii transnistrene;](#)
- [situația social-economică a regiunii transnistrene](#) etc.

Presupusul reprezentant al regiunii transnistrene la Moscova, [Leonid Manakov](#), în cadrul unei intervenții la Sesiunea Consiliului ONU pentru Drepturile Omului din 5 octombrie 2022, a acuzat

repetat autoritățile constituționale de la Chișinău de încălcarea drepturilor locuitorilor regiunii transnistrene. De această dată, reacția Ministerului de Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova a lipsit, însă Biroul politici de reintegrare și-a exprimat nedumerirea privind „accesul în cadrul ședințelor Consiliului ONU al persoanelor care reprezintă pozițiile unor structuri nerecunoscute pe plan internațional, care fac declarații ce nu corespund realității și care vizează în mod deliberat blamarea autorităților moldovenești în situații de criză, care sunt create artificial chiar de Tiraspol”³⁵.

Activitatea „reprezentanței” în Rusia este ilegală, iar accesul lui Manakov la tribuna ONU este posibilă datorită unor organizații necomerciale din Federația Rusă, afiliate Guvernului și autorităților de la Moscova, reprezentând o dovadă clară a suportului politic oferit ostentativ de autoritățile ruse regimului de la Tiraspol.

Suportul economic

Serviciul Federal de Supraveghere Veterinară și Fitosanitară al Federației Ruse (Rosselkhoznadzor) a sistat din 15 august 2022 importul de fructe și legume provenite din Republica Moldova, cu excepția celor din raioanele din stânga Nistrului, invocând multiple cazuri de depistare a organismelor dăunătoare în loturile exportate de producătorii moldoveni³⁶. La 7 octombrie 2022, autoritățile ruse au anunțat că permit importul de legume și fructe de la trei întreprinderi din raionul Orhei, după negocierile cu autoritățile locale. Aceste practici selective confirmă politizarea deciziilor economice și, respectiv, susținerea politică a autorităților ruse de către unele autorități locale, dar mai ales de către o regiune separatistă³⁷.

Federația Rusă a continuat susținerea sistemului social local din regiunea transnistreană, oferind direct asistență pentru cei circa 146 de mii de pensionari din stânga Nistrului. Anual, suma totală pentru aceste scopuri depășește 2,5 mil. de euro și nu este coordonată cu autoritățile constituționale.

Gazul rusesc, oferit aproape gratuit sau la un preț simbolic, rămâne în continuare cea mai importantă formă de finanțare a regiunii transnistrene. Reamintim că, între 2007 și 2015, regiunea transnistreană a primit „subvenții” de 6 miliarde de dolari sub formă de consum de gaz, dintre care cel puțin 1,3 miliarde (sau aproximativ 48% din PIB) au ajuns în bugetul regiunii³⁸.

Suportul militar

Prezența militară rusă în regiunea transnistreană constă din două structuri, care *de jure* sunt distincte, dar în realitate se completează reciproc:

- Grupul Operativ al Trupelor Ruse (GOTR)³⁹;
- militarii ruși din cadrul forțelor mixte de menținere a păcii.

Absolut toți reprezentanții celor două structuri militare rusești și membrii familiilor lor se află și domiciliază exclusiv în teritoriul controlat de administrația *de facto* de la Tiraspol. Nici autoritățile constituționale ale Republicii Moldova și nicio organizație sau structură internațională nu pot

35 NewsMaker, Articol „Chișinăul critică discursul reprezentantului din Transnistria în Rusia: „Nu corespund realității””, din 06.10.2022, <https://newsmaker.md/ro/chisinaul-critica-discursul-reprezentantului-transnistriei-in-rusia-leonid-manakov-de-la-onu-nu-corespunde-realitatii/>

36 Radio Europa Liberă Moldova, Articol „Rusia neagă o motivație politică a noului embargo în comerțul cu R. Moldova”, din 12.08.2022, <https://moldova.europalibera.org/a/rusia-neaga-o-motivatie-politica-a-noului-embargo-in-comertul-cu-r-moldova-%C3%AEn-comer%C8%9Bul-cu-r-moldova/31984916.html>

37 Radio Europa Liberă Moldova, Articol „Rusia ridică embargoul numai la fructele și legumele din raionul Orhei”, din 07.10.2022, <https://moldova.europalibera.org/a/rusia-ridica-embargoul-numai-la-fructele-%C8%99i-legumele-din-raionul-orhei-/32069820.html>

38 FREE RUSSIA, Articol „Gazul rusesc și finanțarea separatismului în Moldova”, din 14.08.2020, <https://www.4freerussia.org/russian-gas-and-the-financing-of-separatism-in-moldova/>

39 Potrivit **Curtii Constituționale a Republicii Moldova**, iar mai nou **APCE**, Grupul Operativ al Trupelor Ruse sunt trupe de ocupație, iar regiunea transnistreană este un teritoriu aflat sub ocupație rusă.

monitoriza situația și nu cunosc numărul real de militari ruși din regiune, ținând cont de faptul că marea lor majoritate sunt recrutați din rândul localnicilor, care au primit generos cetățenia rusă.

În 2022 s-au înregistrat din nou incidente, provocate de către militarii ruși, reprezentanți ai Misiunii de pacificare. Cel mai reprezentativ în acest sens este cazul fostului primar de Pârâta (Dubăsari) și veteran al războiului din 1992, Gurie Popa, care la 12 septembrie 2022 a fost oprit de către militarii ruși pentru un pretins control de acte, deși, potrivit Regulamentului, pacificatorii nu au asemenea competențe. Incidentul a degenerat într-un conflict verbal, când persoana reținută a încercat să filmeze incidentul, iar pacificatorii nu i-au permis să părăsească postul timp de 8 ore. Gurie Popa a fost eliberat numai după ștergerea secvențelor video din telefonul său.

Incidentul s-a repetat după acordarea unui interviu TV în apropierea postului de pacificatori (dar în afara perimetrului acestuia), Gurie Popa fiind oprit din nou de către militarii ruși pe teritoriul postului de pacificare. În semn de protest, mai mulți cetățeni care se aflau la fața locului au blocat circulația⁴⁰. În contextul în care Gurie Popa a avut mai multe intervenții publice, în care și-a exprimat opinia critică privind legalitatea și rolul Misiunii de pacificare, considerăm că aceste rețineri reprezintă o metodă de hărțuire și persecutare a localnicilor care au o poziție critică la adresa Misiunii de pacificare.

Cazul a fost discutat la una dintre [ședințele Comisiei Unificate de Control](#), însă, ca de obicei, situația nu a modificat comportamentul militarilor ruși. Mai mult, ulterior au mai fost înregistrate situații de stopare nejustificată a locuitorilor Zonei de Securitate de către militarii ruși din cadrul Misiunii de pacificare.

De asemenea, la una dintre ședințele CUC a fost [abordată](#) situația privind utilizarea de către militarii ruși din cadrul Forțelor Mixte pacificatoare și afișarea publică a simbolurilor folosite în agresiunea rusă din Ucraina (spre exemplu, litera „Z”). Reprezentanților Federației Ruse li s-a cerut să se conformeze regulilor și actelor Misiunii de pacificare pe râul Nistru⁴¹.

Conform [site-ului](#) Ministerului Apărării al Federației Ruse, pe parcursul anului 2022, GOTR a continuat organizarea exercițiilor militare și a altor activități cu caracter militar pe teritoriul regiunii transnistrene, inclusiv cu implicarea populației civile: organizarea lecțiilor patriotice de istorie, bărbăție și educație militară rusă pentru tineri⁴². De asemenea, a continuat organizarea unor exerciții militare comune cu structurile paramilitare ilegale din regiunea transnistreană⁴³.

1.4. ADMINISTRAȚIA DE FACTO A REGIUNII TRANSNISTRENE

În acest an, comportamentul administrației *de facto* a fost determinat de evenimentele din Ucraina, în urma invaziei ruse. În aprilie 2022 au avut loc câteva incidente în regiunea transnistreană⁴⁴,

40 Asociația Promo-LEX, Comunicat de presă „Veteran al războiului de pe Nistru, Gurie Popa, reținut de pacificatorii ruși”, din 14.09.2022, <https://promolex.md/22743-veteran-al-razboiului-de-pe-nistru-gurie-popa-retinut-de-pacificatorii-rusi/?lang=ro>

41 Guvernul Republicii Moldova, Comunicat de presă „La 31 martie 2022 membrii Comisiei Unificate de Control s-au întrunit la Bender”, din 01.04.2022, <https://gov.md/ro/content/avut-loc-sedinta-saptamanala-comisiei-unificate-de-control>

42 Ministerul Apărării Federației Ruse, Comunicat de presă „Militarii ruși din Transnistria au organizat o lecție despre bărbăție”, din 23.01.2022, https://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12404859@egNews

43 Ministerul Apărării Federației Ruse, Comunicat de presă „Militarii ruși din Transnistria au participat la o reconstrucție a unei lupte”, din 19.02.2022, https://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12409631@egNews

44 Новости Приднестровья, Articol „Atac cu lansatoare de grenade la sediul „mgb” de la Tiraspol”, din 25.04.2022, <https://novostipmr.com/ru/news/22-04-25/v-tiraspole-u-zdaniya-mgb-progremeli-vzryvy>, Articol „Explozii în orașul Grigoriopol – două antene de telecomunicații afectate”, din 26.04.2022, <https://novostipmr.com/ru/news/22-04-26/v-posyolke-mayak-grigoriopolskogo-rayona-proizoshli-vzryvy-0>

care au condus la introducerea codului roșu de amenințări teroriste pentru 15 zile⁴⁵, acesta fiind prelungit ulterior până la 25 mai 2022.

La 25 mai 2022, nivelul amenințărilor a fost modificat de la codul roșu la cel galben, care la rândul său a fost prelungit în mod repetat până la 19 ianuarie 2023. Odată cu instituirea presupuselor alerte, în Zona de Securitate au fost instalate suplimentar și ilegal noi posturi de control și blocuri de beton, care împiedică circulația⁴⁶ și sunt un pericol real pentru viața și sănătatea cetățenilor⁴⁷. Mai mult ca atât, prezența unor posturi fortificate militar reprezintă și o problemă pentru activitatea CUC, deoarece în Zona de Securitate nu sunt prevăzute sau admise posturi instalate în mod unilateral, care la rândul lor creează obstacole pentru libera circulație, garantată de Acordul moldo-rus din 21 iulie 1992. Informațiile au fost confirmate pe parcursul anului și de către Misiunea OSCE în Moldova⁴⁸.

Sursa:

<https://novostipmr.com/>

Comportamentul reprezentanților administrației *de facto* în cadrul [sedințelor CUC](#) a rămas neconstructiv. În mare parte, demersurile și încercările de a discuta sau a rezolva problemele locuitorilor din Zona de Securitate rămân fără soluții. Și de această dată, au fost în mod repetat respinse propunerile autorităților constituționale, inclusiv fiind refuzată prezentarea informațiilor exacte despre numărul posturilor, armelor și personalului implicat. Aceste aspecte confirmă o dată în plus ineficiența CUC, deoarece anume această structură poate autoriza instalarea unor posturi de control în perimetrul Zonei de Securitate.

Una dintre numeroasele probleme sistemice din regiunea transnistreană rămâne cea a privațiunii de libertate. Presupusele instanțe locale judecătorești continuă aplicarea sancțiunilor penale fără respectarea drepturilor și a garanțiilor procesuale minime. În acest context, un caz relevant este situația lui Adrian Glijin, care, în ciuda eforturilor depuse de rude, avocați sau autoritățile constituționale, rămâne în detenție ilegală⁴⁹.

La [21 septembrie](#) și [23 septembrie](#), pentru prima dată, un reprezentant al Oficiului Avocatului Poporului a avut acces în locurile de detenție din regiunea transnistreană. Chiar dacă accesul a fost unul limitat, iar întrevederile cu doi deținuți nu au fost confidențiale, aceste vizite reprezintă o evoluție în procesul de monitorizare a situației deținuților din regiunea transnistreană.

45 Guvernul Republicii Moldova, Comunicat de presă „În perioada 26 aprilie – 10 mai libera circulație va fi restricționată”, din 26.04.2022, <https://gov.md/ro/content/perioda-26-aprilie-10-mai-2022-libera-circulatie-va-fi-restrictionata-localitatile-din>

46 Comentariul Biroului politicii de reintegrare despre restricțiile din zona de securitate, <https://gov.md/ro/content/pentru-perioda-25-mai-08-iunie-2022-regiunea-transnistreana-fost-stabilit-asa-numitul-cod>

47 Fapt demonstrat de accidentul rutier produs în orașul Râbnița la 8 octombrie 2022, <https://newsmaker.md/ro/foto-posturile-ilegale-din-stanga-nistrului-fac-victime-o-persoana-a-decedat-dupa-ce-masina-s-a-izbit-in-blocurile-de-beton>

48 10 noiembrie 2022 – ședința săptămânală a Comisiei Unificate de Control (CUC), <https://gov.md/ro/content/necesitatea-evacuarii-posturilor-ilegale-din-zona-de-securitate-fost-reiterata-de-catre>

49 Adrian Glijin, condamnat în regiunea transnistreană pentru presupusa „trădare de patrie”, <https://m.facebook.com/promolex.md/posts/5627776160569912>

2. PROBLEME ACTUALE

În acest capitol vom aborda incidente și cazuri individuale, precum și decizii evident motivate politic ale regimului de la Tiraspol, care au afectat în 2022 sau riscă să afecteze situația drepturilor omului din stânga Nistrului în continuare.

Totodată, în anumite situații concrete, incluse în rapoartele noastre precedente, s-au înregistrat evoluții pozitive. Astfel, Ruslan Lomaca, răpit în 2020 fiind la pescuit pe râul Nistru, a fost eliberat din detenție la 17 iunie 2022⁵⁰.

În 2021 am inclus în raportul Promo-LEX informații despre cauza lui Andrei Samonii, angajat al miliției locale, condamnat de către instanțele constituționale judecătorești la 15 ani de detenție pentru tortură, răpire și violare de domiciliu. La 15 februarie 2022, [Curtea Supremă de Justiție](#) a transmis cauza la rejudecare, iar la 11 octombrie 2022, Curtea de Apel Bălți i-a stabilit o pedeapsă de 6 ani pentru comiterea infracțiunii de răpire. Decizia Curții de Apel Bălți este definitivă, adică susceptibilă de a fi pusă în executare, dar poate fi contestată cu recurs la Curtea Supremă de Justiție⁵¹.

Vizita reprezentantului Oficiului Avocatului Poporului în locurile de detenție din regiunea transnistreană este un alt aspect pozitiv înregistrat în 2022, însă acesta trebuie susținut, dezvoltat și încurajat de către autoritățile constituționale centrale. Lipsa unei strategii guvernamentale clare și asumate de reintegrare a țării continuă să lase impresia unei proaste înțelegeri a problemelor cu care se confruntă real populația din estul țării. Relevant în acest sens este faptul că, în mod inexplicabil și regretabil, Guvernul Republicii Moldova a refuzat acceptarea recomandării din cadrul Evaluării Periodice Universale (EPU) cu privire la consolidarea capacităților instituției Avocatului Poporului în vederea monitorizării și protecției drepturilor omului în regiunea transnistreană.

2.1. PERSECUTAREA ACTIVISMULUI CIVIC

Persoanele din regiunea transnistreană care exprimă sau promovează opinii critice la adresa regimului *de facto* sau împotriva prezenței militare ruse în regiune continuă să fie supuse persecuțiilor. În atenția opiniei publice rămân o serie de dosare nerezolvate⁵², în timp ce apar noi cazuri de încarcerare sau risc real de lipsire de libertate pentru opiniile exprimate liber.

Cazul Victor Pleșcanov

Victor Pleșcanov, domiciliat în or. Tiraspol, este cunoscut în comunitatea sa drept o persoană activă și curajoasă, care în 2020 a fost una dintre puținele voci din regiune care l-au susținut deschis pe [Mihail Ermurachi](#) – învinuit de comiterea a trei presupuse infracțiuni: „insultarea președintelui rmn”; „insultarea pacificatorilor ruși” și „instigarea la ură interetnică”. Atunci, Victor Pleșcanov declara, într-un interviu pentru [Zona de Securitate](#), că teritoriul pe care trăiește este ocupat, dar el e constrâns să se supună „ocupanților”:

50 Zona de Securitate, Articol „Ruslan Lomaca, tânărul ce a fost răpit în 2020 de structurile ilegale ale Tiraspolului, a fost eliberat”, din 18.06.2022, <https://zonadesecuritate.md/ruslan-lomaca-tanarul-ce-a-fost-rapit-in-2020-de-structurile-ilegale-ale-tiraspolului-a-fost-eliberat/>

51 Decizia Curții de Apel Bălți nr. 1a-211/22 din 11 octombrie 2022, https://cab.instante.justice.md/ro/pigd_integratiun/pdf/ec6c7ba7-ea18-4945-9112-41c052af1a5a

52 Mihail Ermurachi, Ghenadi Ciorba, Alexandr Samonii, Pavel Dogari, Larisa Kalik, Boris Babaian și alții.

„Oamenii sunt speriați, ei și anterior erau speriați, dar acum viața a fost adusă la un grad de cinism și oamenii se tem să fie dați dispăruți într-o bună zi, spunând că au fost bolnavi sau pur și simplu să dispară. Nu te costă nimic aici să implici unele persoane cu trecut criminal și victima să fie nenorocită pe viață sau să fie ucisă. Aici nu funcționează nicio lege.”

Din februarie și până la privarea acestuia de libertate în iunie 2022, Victor Pleșcanov a fost persecutat de către structurile paramilitare pentru arborarea drapelului Ucrainei la balconul apartamentului său, dar și pentru pretinse insulte la adresa structurilor locale. Ca rezultat, la 10 iunie 2022, „judecătoria Tiraspol” l-a condamnat pe Victor Pleșcanov la 5 zile privațiune de libertate pentru comiterea faptei de „huliganism neagravată”.

În timpul detenției, domiciliul acestuia a fost percheziționat de reprezentanții „mgb-ului” local, fiindu-i ridicate mai multe bunuri. Soția sa a fost informată verbal că în privința lui Victor este inițiată o „cauză penală”. La 15 iunie 2022, Victor nu a mai fost eliberat din „arestul contravențional”, fiindu-i aplicat „arestul preventiv”, care ulterior a fost prelungit în mod repetat.

La 26 septembrie 2022, într-o ședință închisă, „judecătoria Tiraspol” l-a „condamnat” pe Victor Pleșcanov la 3 ani și 2 luni de închisoare pentru „*incitare la extremism prin intermediul internetului și a mass-mediei*”⁵³. Contestația acestuia, dar și a rudelor sale, a fost respinsă, iar în prezent el execută pedeapsa într-o închisoare de tip colonie, unde ar trebui să existe un regim mai ușor de executare a pedepsei.

În seara de 25 noiembrie 2022, au apărut informații privind o presupusă tentativă de suicid. Informația a fost confirmată ulterior din câteva surse credibile. Aparent, Victor Pleșcanov ar fi recurs la acest gest ca urmare a transferului său în izolatorul disciplinar al Închisorii nr. 3 din Tiraspol, în condiții mult mai proaste⁵⁴.

Cazul Nicolae Garmaș

Cazul lui Nicolae Garmaș a fost inclus în raportul Promo-LEX din 2021 în contextul lipsei mecanismelor de protecție a victimelor torturii în regiunea transnistreană.

În iunie 2022, în contextul Zilei internaționale pentru susținerea victimelor torturii, Nicolae a povestit într-un material video despre condițiile de detenție din închisorile transnistrene, dar și despre aplicarea violenței de către reprezentanții miliției locale⁵⁵.

La 29 august 2022, Nicolae Garmaș a fost condamnat la Tiraspol pentru că a reclamat faptele de tortură în privința sa, comise repetat de reprezentanții „miliției” locale. În urma unui „proces penal” ce a durat mai mult de 20 de luni, Nicolae a fost „condamnat” la un an și șase luni de privațiune de libertate. Pedeapsa a fost suspendată pe un termen de 2 ani. În cadrul aceluiași „proces penal”, au fost

53 Asociația Promo-LEX, Comunicat de presă „Regimul de la Tiraspol a condamnat prima persoană pentru critica deschisă a războiului din Ucraina”, din 29.09.2022, <https://promolex.md/22788-regimul-de-la-tiraspol-a-condamnat-prima-persoana-pentru-critica-deschisa-a-razboiului-din-ucraina/?lang=ro>

54 Asociația Promo-LEX, Apel Public „privind acordarea asistenței medicale urgente și eliberarea din detenția ilegală a primei persoane condamnate în regiunea transnistreană pentru critica războiului Rusiei în Ucraina”, din 28.11.2022, <https://promolex.md/22988-apel-public-acordarea-asistentei-medicale-urgente-si-eliberarea-din-detentia-ilegala-a-primei-persoane-condamnite-in-regiunea-transnistreana-pentru-critica-razboiul-rusiei-in-ucraina/?lang=ro>

55 Asociația Promo-LEX, Video „Tortură și pedeapsă: realitățile în regiunea transnistreană”, din 27.06.2022, <https://promolex.md/22325-tortura-si-pedeapsa-realitatile-in-regiunea-transnistreana-video/?lang=ro>

fabricate alte două acuzații⁵⁶, ceea ce reprezintă o practică des întâlnită în regiunea transnistreană.

Plângerile și cererile adresate autorităților constituționale ale Republicii Moldova nu au avut niciun efect. La 4 octombrie 2022, contestația acestuia împotriva sentinței a fost respinsă. Pentru că pedeapsa a fost suspendată condiționat pe un termen de 2 ani, iar Nicolae Garmaș continuă să locuiască în regiunea transnistreană, riscul de privare de libertate rămâne în continuare unul mare.

Cazul Vadim Pogorlețchii

Vadim Pogorlețchii este un locuitor al orașului Tiraspol, fiind protagonistul unui alt caz câștigat la CtEDO, deoarece a fost deținut în condiții inumane în regiunea transnistreană. Vadim Pogorlețchii a continuat să se exprime public și critic referitor la situația din regiunea transnistreană⁵⁷.

La 25 august 2022 a fost reținut și, în aceeași zi, condamnat contravențional la 7 zile de arest pentru „nerespectarea ordinului reprezentantului mgb”. Despre această sentință rudele au fost informate peste mai mult de 15 zile, după recepționarea sentinței prin poștă.

La mijlocul lunii septembrie curent, rudele lui Vadim au fost informate, de către avocatul local din oficiu, că Vadim se află în detenție, însă avocatul refuză asistența sa juridică în continuare în acest caz. În perioada următoare, rudele lui Vadim au expediat cereri structurilor locale de forță pentru a fi informați despre motivele privării de libertate și starea de sănătate a acestuia. Unicul răspuns a fost cel al „procuraturii militare de la Tiraspol” din 31.10.2022, prin care rudele au fost informate că a fost pornită o cauză penală în temeiul art. 271 cod penal local – „trădare de patrie”.

Abuzurile la care au fost supuse aceste trei persoane în cadrul pretinselor procese penale sunt reprezentative pentru majoritatea cauzelor penale inițiate împotriva persoanelor incomode regimului ilegal de la Tiraspol: persecutarea, perchezițiile ilegale; privarea ilegală de libertate și detenția în condiții inumane, precum și aplicarea repetată a forței de către reprezentanții structurilor locale ilegale. Mai mult ca atât, de regulă, „acuzații” sau rudele acestora nu au acces la materialele cauzei, fiind întrunite perfect condițiile prin care fenomenul impunității rămâne omniprezent.

Desenul unui copil care a participat la concursul organizat de „mgb” cu privire la combaterea extremismului în regiunea transnistreană

Sursa:

<https://novostipmr.com/>

56 Asociația Promo-LEX, Comunicat de presă „Victimă a torturii, persecutată de regimul de la Tiraspol pentru că a reclamat maltrătarile din regiunea transnistreană”, din 16.09.2022, <https://promolex.md/22723-victima-a-torturii-persecutata-de-regimul-de-la-tiraspol-pentru-ca-a-reclamat-maltratarile-din-regiunea-transnistreana/?lang=ro>

57 Hotărârea CtEDO pe Cauza Berzan și alții 10 vs Moldova și Rusia din 17 septembrie 2019, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-195858>

2.2. LEGEA GUREŢKI

Cazurile descrise aici demonstrează o dată în plus faptul că în regiunea transnistreană a Republicii Moldova, practic, nu există libertatea opiniei. Totodată, persoanele incomode sau cele care promovează și formulează idei ce contrazic propaganda sau mesajele administrației *de facto* sunt imediat trecute prin procedurile sistemului represiv, lipsit de legitimitate și de garanțiile elementare. Scopul acestor acțiuni este de a descuraja libera exprimare și opiniile critice la adresa exponenților regimului ilegal sau a celor care controlează acest teritoriu și influențează negativ soarta locuitorilor.

În ultimii ani, sunt operate constant modificări care vin să restrângă tot mai mult libertățile și drepturile fundamentale ale omului în regiunea transnistreană și să impună un control tot mai mare din partea administrației *de facto* a regiunii. Spre exemplu:

- La 19 mai 2018, au intrat în vigoare reglementări noi privind organizațiile necomerciale din regiunea transnistreană. Potrivit acestor modificări, organizațiile necomerciale locale care primesc fonduri din străinătate nu vor putea desfășura o serie de activități, inclusiv cele ce se referă la promovarea și protecția drepturilor omului, pentru că aceste activități au fost echivalate cu noțiunea de „activități politice”. Prima organizație în privința căreia a fost aplicat mecanismul de eliminare a ONG-urilor indezirabile este cazul [Centrului Informațional de Drept Apriori](#)⁵⁸.
- La 29 martie 2019, codul penal local a fost completat cu o nouă componentă de infracțiune – insultarea publică a „președintelui rmn” (art. 316-1). Această componentă stabilește o pedeapsă de până la 5 ani privațiune de libertate. În august 2019 au apărut informații publice despre reținerea primelor persoane pentru insultarea pretinsului lider de la Tiraspol. În martie 2020, pensionarii Tatiana Belova și Serghei Mirovici au fost condamnați la 3 ani de privațiune de libertate⁵⁹.
- La 20 martie 2020, a fost aprobată „Strategia de combatere a extremismului în Transnistria pentru anii 2020–2026”. Apariția acestui document a fost motivată la Tiraspol de necesitatea excluderii „numărului de pericole extremiste externe și interne”. Chiar dacă documentul nu are putere juridică, a transmis un semnal foarte puternic organelor de forță locale. În perioada imediat următoare, împotriva politicienilor incomozi, a activiștilor și a jurnaliștilor locali, au fost pornite pretinse cauze penale pentru „incitare la extremism”⁶⁰.

În anul 2022, acest șir de acțiuni a continuat, culminând cu „adoptarea legi Gurețki”. La 15 februarie 2022, [Anatoli Gurețki](#), așa-numitul „procuror general” din Tiraspol, a înaintat un „proiect de lege” ce prevede sancționarea penală a persoanelor care sesizează organele de drept străine (adică inclusiv ale Republicii Moldova) sau depun plângeri împotriva acțiunilor sau faptelor comise de reprezentanți ai structurilor și administrației *de facto*. Amintim faptul că Anatoli Gurețki a fost identificat responsabil de anumite fapte de [încalcare a drepturilor omului](#) în cel puțin șase hotărâri ale CtEDO. În ciuda [apelurilor publice](#) și a [reacției autorităților constituționale](#),

58 Asociația Promo-LEX, Raport – Drepturile omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova, ianuarie – iunie 2018, pag. 21, <https://promolex.md/wp-content/uploads/2018/09/Raport-NED-ianuarie-iunie-2018-rom-web.pdf>

59 Asociația Promo-LEX, Raport – Drepturile omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova. Retrospectiva anului 2019, pag. 22-23, <https://promolex.md/wp-content/uploads/2020/06/DREPTURILE-OMULUI-%C3%AEn-regiunea-transnistrean%C4%83.pdf>

60 Asociația Promo-LEX, Raport – Drepturile omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova. Retrospectiva anului 2020, pag. 28, <https://promolex.md/wp-content/uploads/2021/05/Raport-Drepturile-Omului-in-regiunea-transnistrea-a-Republicii-Moldova.-Retrospectiva-anului-2020.pdf>

administrația regiunii a acceptat aceste propuneri la codul penal local, care sunt în vigoare din [25 iunie 2022](#)⁶¹. Cităm în continuare conținutul noilor prevederi penale:

„Articolul 280-1. Asistența țărilor străine în urmărirea penală a funcționarilor publici din cadrul administrațiilor de stat și locale din Transnistria

- 1. Expedierea la organele de drept ale statelor străine, a căror listă este aprobată de către președintele rmn, a unor plângeri false, în scopul tragerii la răspundere a funcționarilor publici din cadrul administrațiilor de stat și locale din Transnistria, în scopul obstrucționării activității lor legale sau al răzbunării pentru acțiunile și deciziile luate în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu
se pedepsește cu amendă de la 2.500 (două mii cinci sute) până la 3.500 (trei mii cinci sute) de unități convenționale sau cu închisoare până la 5 (cinci) ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a realiza anumite activități pe un termen de până la 3 (trei) ani.*
 - 2. Aceeași faptă, săvârșită de un grup de persoane prin acord prealabil sau de un grup organizat, precum și în prezența consecințelor grave,
se pedepsește cu închisoare de la 5 (cinci) la 8 (opt) ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții până la 3 (trei) ani sau fără aceasta.*
- Notă.** În acest articol, prin consecințe grave trebuie înțelese realizarea de către autoritățile statelor străine a unor acțiuni procesuale de investigație, aplicarea oricăror măsuri de constrângere și măsuri preventive împotriva persoanelor menționate în alineatul 1 din prezentul articol, aplicate în cauzele penale și alte proceduri prejudiciare.
- Suplimentar, a fost modificat articolul 302, care a fost completat cu alineatul 4:*
- 4. Denunțul cu bună știință fals la organele de drept ale statelor străine în scopul tragerii la răspundere a cetățenilor rmn pentru fapte săvârșite pe teritoriul rmn
se pedepsește cu privațiune de libertate pe un termen de până la 5 (cinci) ani.”*

Analizând aceste prevederi, putem concluziona că fiecare persoană care adresează o plângere către organele de drept ale Republicii Moldova (poliție, procuratură), cu privire la existența unor abuzuri în regiunea transnistreană (privare de libertate, reținere ilegală, tortură, confiscare de bunuri, percheziții etc.), riscă închisoare de până la 5 ani în stânga Nistrului. În cazul în care organele de drept constituționale inițiază acțiuni procesuale, persoana riscă o pedeapsă de până la 8 ani privațiune de libertate.

Pentru că în toate cauzele penale sunt dispuse măsuri procesuale de investigare pentru a verifica faptele invocate în plângerea inițială, putem afirma cu certitudine că toate persoanele care se adresează la organele de drept ale Republicii Moldova riscă în final o pedeapsă de 8 ani privațiune de libertate!

Adoptarea acestor modificări „legislative” demonstrează dorința regimului de la Tiraspol de a păstra impunitatea în regiune și a consolida controlul total și persecutarea persoanelor care îndrăznesc să caute protecția și apărarea drepturilor lor fundamentale. Aceste modificări contravin declarațiilor formale ale reprezentanților administrației *de facto* din Tiraspol, precum și angajamentelor asumate în fața unor instituții și organizații internaționale. Totodată, noile prevederi stabilesc sancțiuni disproporționate, adică privațiune de libertate pentru persoanele ce îndrăznesc să critice acțiunile sau inacțiunile reprezentanților administrației *de facto*.

61 Zona de Securitate, video „Condamnați la tăcere. Legea lui Gurețki, pentru Gurețki”, din 09.08.2022, <https://zonadesecuritate.md/video-condamnați-la-tăcere-legea-lui-guretki-pentru-guretki/>

Până la 1 decembrie 2022, CtEDO a pronunțat 51 de hotărâri în cauze transnistrene. În 34 dintre acestea s-a constatat încălcarea prevederilor art. 6 și/sau 13 din Convenție. Astfel, în peste 66,6% din hotărârile existente astăzi în cauzele transnistrene, reclamanții fie nu au avut parte de un proces echitabil, fie nu au beneficiat de un remediu efectiv pentru protecția drepturilor lor. La fel, vom menționa că pe parcursul anilor, Procuratura Generală a Republicii Moldova a intentat mai multe cauze penale în privința unor persoane care domiciliază în stânga Nistrului și care se bănuiește că au comis mai multe infracțiuni.

2.3. TERENURILE AGRICOLE DIN DUBĂSARI

Problema accesului la terenurile agricole aflate în proprietatea locuitorilor din raionul Dubăsari nu a fost rezolvată definitiv nici în 2022. Contrar prevederilor hotărârilor CtEDO în aceste cazuri, administrația *de facto* a continuat menținerea incertitudinii folosirii pământurilor agricole, creând noi presiuni și obstacole pentru proprietari⁶². În urma dialogului cu autoritățile constituționale, problema a fost soluționată din nou pentru o perioadă scurtă de timp, fiind prelungit termenul înțelegerilor la nivel politic până la [31 august 2022](#), apoi până la [31 decembrie 2022](#). Situația demonstrează faptul că problema rămâne acută pentru proprietari și este folosită de administrația *de facto* a regiunii drept instrument de șantaj politic în dialogul cu autoritățile constituționale.

Potrivit cifrelor oficiale, dincolo de șoseaua Camenca-Tiraspol, sunt situate peste 9.544 de hectare de pământ ale locuitorilor din Molovata Nouă, Cocieri, Coșnița, Pohrebea, Doroțcaia și Pârâta (localități aflate în stânga Nistrului, dar controlate de către autoritățile constituționale ale Republicii Moldova). Dintre acestea, 6.500 de hectare sunt cu destinație agricolă și aparțin unui număr de peste 5.000 de proprietari⁶³.

[Cauza Sandu și alții, nr. 21034 și alții 7 din 17 iulie 2018](#)

„82. CtEDO notează că reclamanții dețineau dreptul de proprietate asupra terenurilor sau contracte de arendă încheiate cu proprietarii de pământ. De asemenea, ea nu vede vreun temei juridic în obligarea reclamanților de a încheia contracte de arendă cu autoritățile „rmn” ca o condiție pentru a-și cultiva pământul. De asemenea, ea nu vede vreun temei juridic pentru restricționarea fără motiv a accesului la terenurile pe care cineva le deține în proprietate sau le arendează în mod legal.”

62 Biroul politici de reintegrare: Remarcă în contextul mesajului Tiraspolului privind inițiativa de a limita termenul deciziei protocolare referitoare la mecanismul de utilizare a terenurilor agricole din raionul Dubăsari, <https://gov.md/ro/content/remarca-contextul-mesajului-tiraspolului-privind-initiativa-de-limita-termenul-de-aplicare>

63 Asociația Promo-LEX, Articol „Tiraspolul recidivează: peste 5.000 de fermieri din Dubăsari riscă să piardă producția agricolă”, din 29.06.2022, <https://promolex.md/22339-tiraspolul-recidiveaza-pest-5-000-de-fermieri-din-dubasari-risca-sa-piarda-productia-agricola/?lang=ro>

Contextul geopolitic actual din regiunea Mării Negre, influențat negativ de agresiunea militară rusă împotriva Ucrainei, impune o schimbare substanțială a viziunii față de problema transnistreană. În acest sens, aspectele ce țin de situația drepturilor și libertăților fundamentale ale omului sunt un instrument important pentru procesul politic și de negocieri pașnice. În ultima perioadă, la nivel declarativ cel puțin, constatăm o atenție sporită pentru problematica drepturilor omului în regiunea transnistreană, fapt ce ne dă speranța unor discuții, dezbateri și acțiuni concrete de realizare a numeroaselor recomandări, inclusiv elaborate de Asociația Promo-LEX în ultimii 18 ani de activitate în estul Republicii Moldova și bazate pe constatările multiplelor hotărâri pronunțate de CtEDO.

În acest sens și în contextul noilor realități, constatând că principalele probleme pentru situația drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova sunt fenomenul impunității, accesul restricționat pentru apărătorii drepturilor omului, avocați și jurnaliști pentru monitorizarea situației din regiune, recomandările noastre sunt următoarele:

- Obținerea garanțiilor și a accesului liber în regiunea transnistreană pentru apărătorii drepturilor omului, avocați și jurnaliști.
- Încurajarea și susținerea organizațiilor locale, naționale și internaționale în eforturile reale de monitorizare, promovare și apărare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova.
- Dezvoltarea capacităților BPR și ale Oficiului Avocatului Poporului de implicare, gestionare și rezolvare a problemelor persoanelor ale căror drepturi au fost încălcate în regiune.
- Crearea unui mecanism accesibil și eficient de recepționare a sesizărilor și plângerilor cu privire la violarea drepturilor omului în regiunea transnistreană și examinarea acestora în procedură specială, pentru a garanta drepturile petiționarilor și a preveni sancționarea lor.
- Asigurarea protecției și reabilitarea victimelor violărilor drepturilor omului care au reclamat încălcări grave și/sau sunt supuse represiunilor din partea administrației *de facto*.
- Crearea unui cadru legal și practic pentru relocarea și asistența persoanelor intern strămutate, care temporar nu se pot întoarce în regiunea transnistreană.
- Urmărirea penală eficientă a persoanelor care comit infracțiuni împotriva drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în regiunea transnistreană.
- Elaborarea unor liste de persoane responsabile de violarea drepturilor omului în regiunea transnistreană și introducerea unor sancțiuni individuale la nivel național și internațional.
- Transparentizarea activității grupurilor de lucru formate în vederea depășirii problemelor curente și sistemice (problema școlilor cu predare în grafia latină, problema terenurilor agricole, monitorizarea situației în locurile de detenție etc.), inclusiv prin examinarea posibilității intervenirii organizațiilor societății civile.

